

ISSN 2522-4077 (Print)
ISSN 2522-4085 (Online)
DOI :10.36550

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКР АІНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Серія:
Філологічні науки

Випуск 187

ISSN 2522-40-77 (Print)

ISSN 2522-4085 (Online)

DOI :10.36550

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Серія: ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

Випуск 187

м. Кропивницький
«КОД»
2020

Н 34 Наукові записки. – Випуск 187. – Серія:
Філологічні науки – Кропивницький: Видавництво
«КОД», 2020.– 736 с.

До Наукових записок увійшли статті, присвячені дослідженню **актуальних питань** мовних систем: проблем розвитку та функціонування в поліетнічному та полікультурному просторі (актуальних проблем загального мовознавства, лексичної семантики, граматики, фонетики та фонології, полікритики художніх і фахових текстів, дискурсознавства), теорії та практики перекладу та прикладної лінгвістики, соціолінгвістики, лінгвокогнітивістики, лінгвоконцептології, лінгвокультурології, етнолінгвістики, тексту та дискурсу; аспектів фахової підготовки сучасного вчителя іноземних мов та зарубіжної літератури, перекладача та фахівця з прикладної лінгвістики на матеріалі слов'янських та германських мов.

Збірник розрахований на наукових працівників, викладачів, студентів факультетів іноземних мов та філологічних факультетів, учителів іноземних мов і учителів-словесників.

УДК 08(477.65):80

Збірник зареєстровано в міжнародних наукометричних базах **Index COPERNICUS, Google Scholar, Academic Journals, Research Bible, WorldCat.**

Рецензенти:

Іваницька М.Л., доктор філологічних наук, професор (м. Київ);
Черноватий Л.М., доктор педагогічних наук, професор (м. Харків);
Бялик В.Д., доктор філологічних наук, професор (м. Чернівці);
Мізін К.І., доктор філологічних наук, професор (м. Переяслав-Хмельницький).

Іноземні рецензенти:

Ренате Бройнінгер, доктор філософії *habilit.*, професор Гумбольдт-Центру (Ульм, Німеччина);
Штефан Шіргольц, доктор філософії *habilit.*, професор (Ерланген, Німеччина).

РЕДКОЛЕГІЯ:

Науковий редактор:

Семенюк Олег - доктор філологічних наук, професор, ректор Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (ЦДПУ).

Заступник наукового редактора:

Ключек Григорій - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української та зарубіжної літератури ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Відповідальний секретар:

Ковтюх Світлана - кандидат філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Білоус Олександр – кандидат філологічних наук, професор, професор кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики, декан факультету іноземних мов ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Ріхард Й. Бруннер – доктор філософії *habilit.*, професор Гумбольдт-Центру університету **Ульм/Німеччина**.

Енді Гао – доктор філософії, професор університету Нью Саус Уельс в місті **Сідней**.

Гурбанська Антоніна – доктор філологічних наук, професор, директор Інституту журналістики і міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв.

Ніца Давідовіч – доктор філософії, професор, голова ради оцінювання якості навчання в університеті міста Аріель, голова консорціуму центрів професійного розвитку викладачів вишів **Ізраїля**.

Мартіне Далмас – доктор філософії *habilit.*, професор, професор кафедри новітнього німецькою мовознавства Інституту германських та скандинавських мов університету Париж Сорбона (**Франція**).

Ліаді Олександр – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри методик дошкільної та початкової освіти ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Мищенко Алла – доктор філологічних наук, доцент, доцент кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Михида Сергій – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української та зарубіжної літератури, проректор з наукової роботи ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Ожоган Василь – доктор філологічних наук, професор, віце-президент з науково-педагогічної (навчальної) роботи Національного університету «Києво-Могилянська академія».

Паращук Валентина – кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри англійської мови та методики її викладання ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Руснак Ірина – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури та компаративістики Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка.

Артур Творек – доктор філософії *habilit.*, професор кафедри німецької мови Інституту германської філології університету міста Вроцлава. Голова дослідного центру фонетики/Польща.

Мейрін Хенербі – доктор філософії, професор англійської мови університету **Гон-Конга**.

Технічний секретар:

Верещак Юлія – викладач кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики ЦДПУ імені Володимира Винниченка.

Друкується за ухвалою вченої ради Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

(протокол № 13 від 25.06.2019 року).

Статті подано в авторській редакції

© Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, 2020
© Видавництво «КОД», 2020

ФУНКЦІОНУВАННЯ МОВ У ПОЛІЛІНГВАЛЬНОМУ, ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ Й ПОЛІЕТНІЧНОМУ СВІТІ

БЕЗУГЛА Лілія. МОВЛЕННЄСВОАКТОВИЙ АНАЛІЗ У ПРАГМАПОЕТИЦІ	307
БОРИСОВ Володимир. АНГЛО-ФРАНЦУЗЬКА МОВНА ВЗАЄМОДІЯ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНИХ ТЕРМІНОСИСТЕМ ОСВІТИ	314
КОСТЕНКО Вікторія, СОЛОГОР Ірина. МЕТАТЕКСТОВІ ЗАСОБИ ДОДАТКОВОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ В ТЕКСТАХ ФОРМ ПОІНФОРМОВАНОЇ ЗГОДИ НА СТОМАТОЛОГІЧНЕ ЛІКУВАННЯ	319
МИКОЛЕНКО Тетяна, ГОЛОВАТА Лариса. КОЛЬОРЕМА ЯК ТРАНСЛЯТОР АВТОРСЬКИХ СМИСЛІВ.....	327
ПІДЛУБНА Ольга. КОМУНІКАТИВНІ НЕПОРОЗУМІННЯ В АНГЛОМОВНОМУ АВІАЦІЙНОМУ РАДІОТЕЛЕФОННОМУ ДИСКУРСІ.....	332

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕКСТУ

БЕЦЕНКО Тетяна. КОМПАРАТИВНА ЛІНГВОФОЛЬКЛОРИСТИКА: СПРОБИ ОБГРУНТУВАННЯ ДЕЯКИХ ЗАСАДНИЧИХ ПОЛОЖЕНЬ	339
ІВАНЕНКО Світлана. КРИТИЧНЕ СТАВЛЕННЯ ДО ДІЙСНОСТІ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ (НА МАТЕРІАЛІ ПРОЗИ ТАНІ МАЛЯРЧУК)	344
БУЙНИЦЬКА Тетяна. СТРУКТУРА ПЕРЕЛІЧЕННЯ ЯК СТИЛІСТИЧНИЙ ЗАСІБ ЕСКІЗНОСТІ ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ТЕКСТУ	350
БРОДСЬКА Оксана, ЛОПУШАНСЬКИЙ Василь. НОВЕЛА «МЕРТВІ МОВЧАТЬ» АРТУРА ШНІЦЛЕРА: СПЕЦИФІКА ЛІТЕРАТУРНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ	355
ŁOPUSZCHANSKYJ Jarosław. DEUTSCHSPRACHIGE AUTOREN AUS DRONOVYCZ IM KONTEXT DES MULTIKULTURELLEN ERBES GALIZIENS	362
МАРИНЕНКО Ірина, МИХАЙЛЕНКО Владислав. ГРАМАТИЧНА СТРУКТУРА ЗАГОЛОВКА СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ МЕДІА	367
ФОКА Марія. ПІДТЕКСТОВА ПРИРОДА ХАЙКУ	375
ПЕРЦОВА Інна. ПРИРОЩЕННЯ ІМПЛІЦИТНОГО ХАРАКТЕРУ В ПОЕЗІЇ Й. БРОДСЬКОГО	380
ОГАРЄНКО Тетяна. ОЗНАЧЕННЯ ЯК ДРУГОРЯДНИЙ ПОШИРЮВАЧ У ТВОРІ ГРИГОРА ПЮТЮННИКА «ТРИ ЗОЗУЛІ З ПОКЛОНОМ».....	385
БОГДАН Юлія. АВТОРСЬКА ПОЗИЦІЯ У РОМАНІ М. ВІГГЕ «НА КРАЙ СВІТУ БЕЗ ГРОШЕЙ. АВАНТЮРНА ПОДОРОЖ».....	389
ГУЦАЛО Олена. СЦЕНІЧНА ІСТОРІЯ ТА КІНОІНТЕРПРЕТАЦІЯ П'ЄСИ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА «ЧОРНА ПАНТЕРА І БЛІЙ МІДВІДЬ»	396
СОШНІКОВА Ксенія. ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПОРТРЕТ ОБРАЗУ БАТЬКА-МИТЦЯ (НА МАТЕРІАЛІ НОВЕЛИ М. КОЦЮБІНСЬКОГО «ЦВІТ ЯБЛУНІ» ТА ДРАМИ В. ВИННИЧЕНКА «ЧОРНА ПАНТЕРА І БЛІЙ МІДВІДЬ»).....	402

КАРТИНИ СВІТУ В АСПЕКТІ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ, ЛІНГВОКОГНІТИВІСТИКИ Й ЕТНОЛІНГВІСТИКИ

КОЛЕСНИК Олександр. ВЕРБАЛІКА <i>ПЕКЛА</i> : МІФОСЕМІОТИЧНИЙ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІРИ	409
ПАНЧЕНКО Елена. ЛИНГВОПРАГМАТИЧЕСКИЕ ВОЗМОЖНОСТИ КОНТАМИНАЦИИ ХУДОЖЕСТВЕННОГО И РЕКЛАМНО-ТУРИСТИЧЕСКОГО ДИСКУРСОВ	416
ПРИХОДЬКО Анатолій. КОГНІТИВНО-ДИСКУРСИВНІ ПАРАМЕТРИ (ЛІНГВО)КОНЦЕПТУ	421
ШКОЛЯРЕНКО Віра. ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНОЇ КАРТИНИ СВІТУ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ З ПОЗИЦІЇ ДІАХРОНІЧНОГО АСПЕКТУ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ	427
ШУЛЯК Світлана. ЛЕКСИКА НА ПОЗНАЧЕННЯ ФАУНОНІМІВ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКИХ ЗАМОВЛЯНЬ).....	432
СТЕВАНОВИЧ Раиса. ОТРАЖЕНИЕ ЭВРИСТИЧЕСКОЙ МЫСЛИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ЗЕРКАЛЕ КОГНИТИВНО-КОММУНИКАТИВНОЙ ПАРАДИГМЫ (НА МАТЕРІАЛІ РУССКОГО И АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКОВ).....	437
БОНДАРЕНКО Яна. ЕМОТИВНИЙ АСПЕКТ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОГНІТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЖА (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНІВ Р. ГЕЛБРЕЙТА)	441

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Вікторія Костенко – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією Української медичної стоматологічної академії.

Наукові інтереси: дослідження професійного дискурсу стоматології.

Ірина Сологор – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією Української медичної стоматологічної академії.

Наукові інтереси: дослідження дискурсу медицини.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Viktoriia Kostenko – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Foreign Languages, Latin and Medical Terminology, Ukrainian Medical Stomatological Academy.

Scientific interests: investigating professional dentistry discourse.

Iryna Solohor – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Foreign Languages, Latin and Medical Terminology, Ukrainian Medical Stomatological Academy.

Scientific interests: investigating discourse of medicine.

УДК 821.161.2'373.4

DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-4077.2020.187.51>

КОЛЬОРЕМА ЯК ТРАНСЛЯТОР АВТОРСЬКИХ СМИСЛІВ

Тетяна МИКОЛЕНКО (Тернопіль, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7437-3892>

e-mail: parasin@ukr.net

Лариса ГОЛОВАТА (Тернопіль, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9269-5203>

e-mail: golovaty_i_gp@ukr.net

МИКОЛЕНКО Тетяна, ГОЛОВАТА Лариса. КОЛЬОРЕМА ЯК ТРАНСЛЯТОР АВТОРСЬКИХ СМИСЛІВ. У статті доведено здатність слова реалізувати семантику, позірно не зв'язану із системними значеннями. Визначено смислову сітку лексеми «зелений» у ментальному лексиконі Т. Шевченка. На прикладі розвитку кордоетнічних смислів та смислів абсолютної гармонії лексеми «зелений» поетичної мови Т. Шевченка продемонстровано тенденції розвитку семантики кольорема.

Ключові слова: семантика, смисли, кордоетнічні смисли, смисли міфосвіту абсолютної гармонії, кольорема, поетична мова, Т. Шевченко.

MYKOLENKO Tetyana, GOLOVATA Larysa. COLOUREME AS TRANSLATOR OF AUTHOR'S MEANINGS. The anthropological approach, which united all humanities, formed a new linguistic paradigm in which language acts not as a separate system, but as a factor of existence and activity of a particular person in a particular situation, as a phenomenon of being in the coordinates «here and now». In the realm of semantics, this approach has led to an active study of individual aspects of the word. In the midst of a series of terms, the term «meanings» in the author's interpretation has been chosen to refer to the specificity of the word of an individual. The traditional understanding of the term is that meanings are semantic aspects, not fixed at the systemic level (contextual, situational, individual, etc.). There are specified main characteristics of meaning in comparison with its description: individuality, subjectivity, dynamism, dependence on the situation. As a result of practical analysis, it is revealed that such individual meanings are often directed to specific thematic planes, so it is possible to speak of semantic bundles, semantic vectors of a certain author's word. Thus, we understand meanings as the main vectors for the development of semantics of the author's word.

The article is a part of broader study of T. Shevchenko's poetic language. The object of study is the coloureme «green». As a result of the work, such semantic vectors of poetic author's coloureme «green» as philosophical, greeting, meanings of the myth of absolute harmony, cordo-ethnic, chronotopic, emotional-sensual, transcendental- karmic, axiological, social have been revealed.

The development of meanings of individual colors is shown by the example of the development of cordo-ethnic meanings and meanings of absolute harmony by the lexeme «green» of T. Shevchenko's poetic language. The lexeme «green» in the aspect of cordo-ethnic realization becomes a marker of situations: poeticized landscape of Ukraine as a form of mythic world of absolute harmony; poeticized landscape of Ukraine as a form of realization of the God's design; representations of «native» as a form of mythic world of absolute harmony in the opposition of «own – alien». The lexeme «green» in the aspect of harmonious realization is a marker of situations: harmony of macrocosm as a form of

absolute harmony; harmony of macrocosm as a form of realization of the God's design; family locus as a center of mythic world of absolute harmony; hope as a form of absolute harmony.

Keywords: *semantics, meanings, cordo-ethnic meanings, meanings of the mythology of absolute harmony, color, poetic language, T. Shevchenko.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ. Невичерпність слова і його можливостей доведено багатовіковим існуванням лінгвістики, що визнає слово основним об'єктом наукового дослідження. Кожен новий етап у розвитку науки, кожна нова парадигма висвітлюють інакші грані слова і відкривають модерні горизонти його вивчення. Антропологічний підхід, що поєднав у своєму руслі всі гуманітарні науки, сформував нову лінгвістичну парадигму, в якій мова виступає не як окрема система, а як фактор існування і діяльності конкретної людини в конкретній ситуації, як явище буття в координатах «тут і зараз». У царині семантики такий підхід зумовив активне вивчення індивідуальних аспектів семантики слова та спричинив виникнення низки термінів на позначення окресленого та дотичних явищ: наносеми (Дудок, 2015), несистемне значення слова (Тимошина, 2014), суб'єктивне значення слова (Бубнова, 2008), індивідуальне значення (Кульгавова, 2013), естетичне значення (Ларин, 1974) та багато інших.

Одним із найчастіше вживаних конструктів у семантиці є термін «смысл», проте тривалий час його використання презентує, з одного боку, наукову апробацію і зрозумілість, а з іншого – зумовлює певну термінологічну розмитість через індивідуальне розуміння терміна дослідниками. Ці тенденції пояснюють вибір терміна як найбільш доцільного засобу аналізу матеріалу, проте виявляють і проблему авторської конкретизації розуміння обсягу і специфіки терміна. Чітка дефініція терміна «смысл», на нашу думку, належить Р. Щедровицькому, який визнає смыслом «загальну співвіднесеність і зв'язок усіх дотичних до ситуації явищ» (Щедровицкий, 1995: 562). За визначенням Р. Дудка та Р. Помірка смысл – «це цілісне уявлення, яке є вираженням завершеного розуміння, у тому сенсі, що охоплює всю структуру контенту, слугує своєрідним його стислим описом і складає з контентом єдине ціле» (Дудок, 2015: 23). Традиційне розуміння терміна полягає у тому, що смысли – це не зафіксовані на системному рівні семантичні аспекти (контекстуальні, ситуативні, індивідуальні тощо). Основоположними характеристиками смыслу як компонента слова є його суб'єктивність, динамічність і залежність від ситуації. У результаті практичного аналізу виявлено, що окремі смысли часто скеровано у певні тематичні площини, відтак можна говорити про смыслові пучки, семантичні вектори певного авторського слова. Отже, смысли розуміємо як основні вектори розвитку семантики авторського слова.

МЕТА запропонованої статті – виявити смысли Шевченкової поетичної кольореми як фактора індивідуального використання глибинної семантики слова або як явища індивідуального творення. Метою роботи визначено конкретні завдання: обґрунтувати доцільність термінологічного використання; виявити основні типи смыслів поетичної кольореми «зелений», на прикладі смыслів абсолютної гармонії та кордоетнічних смыслів довести широкі творчі можливості індивідуального використання слова.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ. Увагу до спадку Кобзаря позначено розумінням феноменальності мовної особистості Тараса Шевченка. В останні десятиліття з'явилася низка монографій, що презентують різні аспекти Шевченкового слова як явища універсального культурного простору (Л. Генералюк (Генералюк, 2008)), як провідника сакральних ідеалів (Н. Слухай (Слухай, 2011)), як репрезентатора внутрішнього світу автора (Т. Космеда (Космеда, 2012)). Автори окремих публікацій зверталися до теми колірних аспектів поезії Т. Шевченка (Т. Іншакова (Іншакова, 2014), Т. Семашко (Семашко, 2013), Н. Слухай (Слухай, 2011)). Проблемі виявлення глибинної семантики кольоратива «зелений» присвячено статтю Н. Парасін (Парасін, 2013) що, акцентує розвиток семантики слова від сенсорного до ментального напрямків. Усі названі праці засвідчують здатність поетичного слова голографувати певні аспекти, що їх розкодовують реципієнти на підсвідомому (читачі, слухачі) та свідомому (дослідники) рівнях сприйняття. У загальному руслі аналізу семантики авторського слова вважаємо за доцільне використати методику смыслового опрацювання як одну з форм розшифрування підтекстової інформації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ. У результаті практичного аналізу нами змодельовано смислову сітку кольореми «зелений» як компонента індивідуального лексикону Т. Шевченка. Основними вузлами цієї сітки є такі смисли: філософські, вітальні, смисли міфосвіту абсолютної гармонії, кордоетнічні, хронотопні, емоційно-чуттєві, трансцендентально-фатумні, аксіологічні, суспільні. Демонструємо семантичне наповнення зазначеної схеми на прикладі смислів міфосвіту абсолютної гармонії та кордоетнічних смислів кольорами «зелений» поетичної мови Т. Шевченка.

Смисли міфосвіту абсолютної гармонії визначають внутрішні ціннісні орієнтири Т. Шевченка, проводять невидимі лінії єднання особистісних характеристик поезії та живопису, виявляють приховані уподобання й еталони. Колір невіддільний від простору, тому для візуально-колірних знаків важливим є просторовий вимір, об'єктивований площинами дому, природи, неба, водної поверхні тощо. Шевченкова просторова візія представлена трьома основними смисловими центрами: етноландшафтом, етносоціумом, екстра- й інтрасоматизмами (Генералюк, 2008: 478). Етноландшафтна проекція побудована на макрообразах неба, води і землі, кожному з яких притаманна одна або кілька колірних домінант, що в гармонійному поєднанні творять візуальні просторові комбінації. Ідеї гармонії, досконалого світового порядку у прийнятій системі опису реалізовано в утіленні семантичного аспекту лексеми «зелений» «маркер ситуації (далі МС – Миколенко Т., Головата Л.) гармонії макрокосму як форми абсолютної гармонії»: *Ой діброво – темний гаю! <...> Багатого Собі батька маєш. Раз укрис тебе рясно Зеленим покровом – Аж сам собі дивується На свою діброву* (Шевченко, 2003, 2: 335); «МС гармонії макрокосму як форми реалізації Божественного задуму»: *Радуйся, земле, не повитая Квітчастим злаком! <...> І процвітеши, позеленіси, Мов Йорданові святис Луги зелені, береги!* (Шевченко, 2003, 2: 283).

Кордоетнічні смисли. У різноманітних образах природи, об'єднаних домінуванням зеленого кольору, смисли абсолютної гармонії трансльовано в кордоетнічну площину. «Україна» є найвагомішим фрагментом концептосфери письменника. Використання семантики абсолютної гармонії під час створення образу рідного краю результативувалось у семантичному аспекті «МС опоетизованого пейзажу України як форми міфосвіту абсолютної гармонії». Без рослинного компонента, що проектує візуалізацію зеленого кольору як обов'язкового елемента природної картини рідної землі, екфразис для Шевченка просто немислимий. Поет застосовував різноманітні тактики для створення пейзажів рідного краю, невід'ємним компонентом яких є зелена барва. Обсяг зеленого кольору в словесних пейзажних полотнах залежить від об'єктів, які беруть участь у пейзажній архітектоніці. Досить часто це розмаїті овиди, на тлі яких локалізовано окремі деталі картини: *Ставок, гребелька, і вітряк З-за гаю крилами махає. І дуб зелений, мов козак, Із гаю вийшов та й гуляє Попід горою* (Шевченко, 2003, 2: 203); інколи техніку малюнка перенесено у поетичні твори, створені на основі гармонійного зіставлення великих, обширних об'єктів: *І темний гайок зелененький, І чорнобривка молоденька, І місяць з зорями сіяв, І соловейко на калині То затихав, то щибетав, Святого Бога вихваляв; І все то, все то в Україні!..* (Шевченко, 2003, 2: 42). Методика пейзажного опису залежить від позиції спостерігача-автора, що дає змогу сконструювати динамічну картину, в якій поєднуються об'єкти різного плану: *А кругом Широколисті тополі, А там і ліс, і ліс, і поле, І сині гори за Дніпром* (Шевченко, 2003, 2: 25) (імпліцитний спосіб вказівки кольору – Миколенко Т., Головата Л.). Максимальну наснагу гармонійно-кордоетнічні смисли отримали в масштабних просторових образах: *І все-то те, вся країна, Повита красою, Зеленіє ...* (Шевченко, 2003, 1: 267). Значущість пейзажних описів із зеленим забарвленням у поезії Т. Шевченка виявляється у їх здатності виступати образами, у яких «зелений» виступає компонентом топос-парафрази України як форми міфосвіту абсолютної гармонії: *Дай дожити, подивитись, О Боже мій милий! На лани тії зелені І тії могили!* (Шевченко, 2003, 2: 209) Л. Генералюк виокремлює спрямованість пейзажів Т. Шевченка, заґрунтованих на зеленому тонуванні, на реабілітацію етнічних первнів душі, самоідентифікацію і спротив руйнівним силам оточення (Генералюк, 2008: 337).

Власне естетичні враження, репрезентовані контекстами з експліцитним чи імпліцитним використанням об'єктів зеленого кольору, із семантичною рефлексією

«гарний» конкретизовано порівняннями з етнічними символами естетичної досконалості: *Село! І серце одпочине: Село на нашій Україні – Неначе писанка, село. Зеленим гаєм поросло* (Шевченко, 2003, 2: 25); близькодистантним розташуванням лексем із семантикою краси: *І барвінком, і рutoю, І рястом квітчає Весна землю, мов дівчину В зеленому гаї; І сонечко серед неба Опинилось-стало, Мов жених той молодюю, Землю оглядало* (Шевченко, 2003, 2: 295); лексемами зі значенням емоційної реакції, спричиненої естетичним враженням: *А як не бачиши того лиха, То скрізь здається любо, тихо, І на Україні добро. Меж горами старий Дніпро, Неначе в молоці дитина, Красується, любується На всю Україну. А понад ним зеленіють Широкої села, А у селах у веселих І люде веселі* (Шевченко, 2003, 2: 120), асоціативами світу сакрального ідеалу: *Бо дивись, Он гай зелений похилився, А он з-за гаю виглядає Ставок, неначе полотно, <...> Правда, рай?* (Шевченко, 2003, 2: 223), алюзіями інокультурних естетичних ідеалів: *Мов оазис, в чистім полі Село зеленіє* (Шевченко, 2003, 2: 157).

Однією з виразних рис Т. Шевченка-поета є сакралізація поетичного топосу України, прирівнювання його до координат раю, священного локусу, всеохопної благодаті, що формує семантичний аспект «МС опoетизованого пейзажу України як форми реалізації Божественного задуму». У векторі божественного плану світу як царства миру і злагоди пейзажні компоненти координовано з семантикою тихого раю: *А верби геть понад ставом Тихесенько собі купають Зелені віти... Правда, рай?* (Шевченко, 2003, 2: 223), Божественної осанни: *І темний гайок зелененький, І чорнобривка молоденька, І місяць з зорями сіяв, І соловейко на калині То затихав, то щебетав, Святого Бога вихваляв; І все то, все то в Україні!..* (Шевченко, 2003, 2: 42), християнськими алюзіями: *Радуйся, земле, не повитая Квітчастим злаком! Розпустися, Рожевим крином процвіти! І процвітеши, позеленієши, Мов Йорданові святіє Луги зелені, береги!* (Шевченко, 2003, 2: 283). Барвінок, рута, весна, сонечко зелений гай, дівчина уособлюють координати «Божого світу», якого не треба шукати деінде, окрім землі.

Незважаючи на позірну простоту і обов'язковість зеленої барви в усіх замальовках весняно-літньої природи, Т. Шевченко зумів відкрити її тональні нюанси насамперед через використання різних об'єктів і їх колірного поєднання в пейзажі. Читацьке сприйняття зеленого кольору залежить від запрограмованої Т. Шевченком структури пейзажу, що визначає візуальну віддачу зображуваних об'єктів зеленого кольору, різне освітлення і, відтак, різні колірні півтони. Часто зелений колір, вербально імпліцитний, в екфразисі заповнює полотно, на якому виявляється багатство інших колірних відтінків, теж не конкретизованих автором. У поемі «Сліпий» (Шевченко, 2003, 1: 305) колір зеленого гаю, освітленого сонцем, є основою, на якій проявляються темно-зелені тони барвінку і його голубих квітів, ясно-зеленого листу рясту, голубуватої рути – і все це розбавлено різноколірним, хоч і не названим у творі, але для будь-якого українця того часу добре відомим кольором цвіту весняного рясту, що має багато відтінків, найбільш поширеним з яких є ясно-пурпурний (червоно-фіолетовий): *І барвінком, і рutoю, І рястом квітчає Весна землю; мов дівчину В зеленому гаї.* (Шевченко, 2003, 1: 305).

Загострене сприйняття художника, зрослого і зрощеного з зеленню саду, левади, поля, гаю, сприяло викристалізуванню семантики кольорами «зелений» як «МС рідного в опозиції «свій – чужий»: *І там степи, і тут степи, Та тут не такі, Руді-руді, аж червоні, А там голубії, Зеленії, мережані Нивами, ланами, Високими могилами, Темними лугами* (Шевченко, 2003, 2: 59). У вірші «Нудно мені, тяжко – що маю робити?» (Шевченко, 2003, 1: 403), який відносять до Шевченкової творчості умовно, образ зеленої діброви використано для опису чужого краю, і саме такий алогізм у використанні зеленого кольору, на нашу думку, вимагає обережності під час зарахування цього твору до Шевченкової спадщини.

Осердям міфосвіту абсолютної гармонії Т. Шевченка є гармонія природного середовища, що її, проте, завжди поєднано зі світом людини у різних формах, найчастіше – у формі паралелізму. Порівняно зі світом природи світ людини підпадає під згармонізовану поетичну проекцію значно рідше, проте тут виділяємо такі семіотичні аспекти зеленого кольору, як «МС людського локусу як ідеалізованого центру міфосвіту абсолютної гармонії»: *Меж горами старий Дніпро, Неначе в молоці дитина, Красується, любується На*

всю Україну. А понад ним зеленіють Широкої села, А у селах у веселих І люде веселі (Шевченко, 2003, 2: 120).

Майбутнє в поезії Т. Шевченка скоординовано з нечіткими, неокресленими надіями, реалізуючись у семантичному аспекті аналізованої лексеми «МС надії як форми абсолютної гармонії» у вербальній низці «зелені (парості) – майбутнє – надія»: *Остались шашелі: гризуть, Ж[е]руть і тлять старого [дуба]... А од коріння тихо, любо Зелені [парості] ростуть.* (Шевченко, 2003, 2: 368). Прикметно, що різні часові проекції об'єктивовано в різних за параметрами рослинах: забуття асоціюється з низькими просторовими об'єктами – травою, житом, водоростями, а надія зіставляється з паростями, що швидко набирають висоти і сили. Проте ця схема не є абсолютною. В алегоричній картині *Отак, буває, в темну яму Святес сонечко загляне, І в темній ямі, як на те, Зелена травка поросте* (Шевченко, 2003, 2: 198) семантику надії розбудовано на акцентуванні компонентів «слабкість», «всупереч усьому» тощо.

ВИСНОВКИ. Детальне текстове прочитання слова дає змогу виявити ті семантичні нюанси, що формують підтекстове полотно твору та сприяють виникненню певних чуттєвих, часто підсвідомих рефлексій реципієнта. Пробний аналіз побудувати сіткову модель смислів окремої лексеми поетичної мови Т. Шевченка доводить пластову структуру кожного Кобзарєвого слова, потверджує можливість семантичного трансформування мовного знака, що здатне виконувати роль репрезентатора лексичного багатства.

ПЕРСПЕКТИВА ДОСЛІДЖЕННЯ. Завданнями найближчої і подальшої перспективи визначаємо створення смислового портрета окремих лексем Т. Шевченка, інших поетів та їх порівняння для сформулювання і практичної апробації методики смислоутворення і багатовимірності художнього слова.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бубнова И. А. Структура субъективного значения слова (психолингвистический аспект): автореф. дисс. ... докт. филол. н.: 10.02.19 / Ирина Александровна Бубнова. – Москва, 2008. – 52 с.
2. Генералюк Леся. Універсалізм Шевченка: взаємодія літератури і мистецтва / Леся Генералюк. – К. : Наукова думка, 2008. – 544 с.
3. Дудок Р. І. Слова та їх смисли / Р. І. Дудок, Р. С. Помірко // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Серія: Філологія. Мовознавство. – 2015. – Т. 252. – Вип. 240. – С. 22–25.
4. Іншакова І. О. Колірна палітра в художній спадщині Т. Шевченка / І. О. Іншакова, А. С. Іншаков // Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету, 2014. – Вип. 10. – С. 156–162.
5. Космеда Т. А. Ego і alter ego Тараса Шевченка в комунікативному просторі щоденникового дискурсу: монографія / Т. А. Космеда. – Дрогобич : Коло, 2012 – 372 с.
6. Кульгавова Л. В. Из истории изучения индивидуального значения слова / Л. В. Кульгавова // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – Тамбов : Грамота, 2013. – № 4 (22). – Ч. I. – С. 95–99.
7. Ларин Б. А. Эстетика слова и язык писателя: Избранные статьи / Б. А. Ларин. – Ленинград : Художественная литература, 1974. – 285 с.
8. Парасін Н. Д. Когнітивні аспекти дослідження семантики кольоропозначень / Парасін Н. Д. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Мова. Література. Фольклористика. – К. : КНУ, 2013. – С. 35–38.
9. Семашко Т. Ф. Лексико-семантична парадигма кольороназв у поетичному ідіолекті Тараса Шевченка (на матеріалі текстів балад) / Т. Ф. Семашко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови. – 2013. – Вип. 10. – С. 63–67.
10. Слухай Н. В. Вербалізація сенсорних прототипів у поетичній творчості Тараса Шевченка: колір і звук // Шевченкознавчі студії. Збірник наукових праць. – К. : КНУ, 2011 (а). – Вип. 14. – С. 87–96.
11. Слухай Н. Світ сакрального слова Т. Шевченка / Н. Слухай. – К. : Агрармедіагруп, 2011. – 227 с.
12. Тимошина Т. В. Несистемные значения слова // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – Тамбов : Грамота, 2014. – № 3 (33). – Ч. I. – С. 183–185.
13. Шевченко Тарас. Зібрання творів: у 6 т. – К. : Наукова думка, 2003. – Т. 1: Поезія 1837–1847. – 784 с.
14. Шевченко Тарас. Зібрання творів: у 6 т. – К. : Наукова думка, 2003. – Т. 2: Поезія 1847–1861. – 784 с.
15. Щедровицкий Г. П. Смысл и значение / Г. П. Щедровицкий // Избранные труды / Г. П. Щедровицкий. – М. : Школа культурной политики, 1995. – С. 545–577.

REFERENCES

1. Bubnova, I. A. (2008). *Struktura subektivnogo znacheniya slova (psiholingvisticheskiy aspekt)* [Structure of Subjective Meaning of the Word (Psycholinguistic Aspect)]. Moskva.
2. Heneraliuk, Lesya (2008). *Universalizm Shevchenka: vzaiemodiia literatury i mystetstva* [Shevchenko's Universalism: Interaction of Literature and Art]. Kyiv.

3. Dudok, R. I., Pomirko, R. S. (2015). *Slova ta yikh smysly* [Words and Their Meanings]. Mykolayiv.
4. Inshakova, I. O., Inshakov A. Ye. (2014). *Kolirna palitra v khudozhnii spadshchyni T. Shevchenka* [The Color Palette in the Artistic Heritage of Shevchenko]. Kryvyi Rih.
5. Kosmeda, T. A. (2012) *Ego i alter ego Tarasa Shevchenka v komunikatyvnomu prostori shchodennykovoho dyskursu: monohrafiia* [Ego i Alter Ego of Taras Shevchenko in Communicative Space a Diary Discourse: monograph]. Drohobych.
6. Kulgavova, L. V. (2013). *Iz istorii izuchenii individualnogo znachenii slova* [From the history of Studying the Individual Meaning of the Word]. Tambov.
7. Larin, B. A. (1974). *Estetika slova i yazyk pisatelya: Izbrannye stati* [Esthetics of a Word and in the Writer's Language: Chosen Articles]. Leningrad.
8. Parasin, N. D. (2013). *Kohnityvni aspekty doslidzhennia semantyky koloropoznachen* [Cognitive Aspects of Names of Colour]. Kyiv.
9. Semashko, T. F. (2013). *Leksyko-semantychna paradyhma koloronazv u poetychnomu idiolekti Tarasa Shevchenka (na materialii tekstiv balad)* [Leksiko-semantic Paradigm of Colourname in a Poetic Idiolekt of Taras Shevchenko (on the balads material)]. Kyiv.
10. Slukhai, N. V. (2011a). *Verbalizatsiia sensorykh prototypiv u poetychnii tvorchosti Tarasa Shevchenka: kolir i zvuk* [Verbalization of Sensory Prototypes in Taras Shevchenko's Poetic Creativity: Color and Sound]. Kyiv.
11. Slukhai, N. (2011b). *Svit sakralnogo slova T. Shevchenka* [The World of T. Shevchenko's sacral word]. Kyiv.
12. Tymoshina, T. V. (2014). *Nesistemnye znacheniya slova* [Non-systemic values of the word]. Tambov.
13. Shevchenko, Taras. (2003a). *Zibrannia tvoriv: u 6 t. T. 1: Poeziia 1837–1847* [Collected Works: in 6 t. Vol. 1: Poetry 1837–1847]. Kyiv.
14. Shevchenko, Taras. (2003b). *Zibrannia tvoriv: u 6 t. T. 2 : Poeziia 1847–1861* [Collected works: In 6 t. Vol. 2: Poetry 1847–1861]. Kyiv.
15. Shchedrovitskii, G. P. (1995). *Smysl i znachenie* [Meaning and significance]. Moskva.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Тетяна Миколенко – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та методики її навчання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
Наукові інтереси: соціолінгвістика, гендерна лінгвістика, семасіологія.

Лариса Головата – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та методики її навчання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
Наукові інтереси: методика викладання української мови, українська мова (за професійним спрямуванням), семасіологія.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Tetyana Mykolenko – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of the Department of the Ukrainian Language and Methods of Teaching, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University.
Scientific interests: semasiology, sociolinguistics, gender linguistics.

Larysa Golovata – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of the Department of the Ukrainian Language and Methods of Teaching, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University.
Scientific interests: methodology of teaching Ukrainian, ukrainian language (of professional direction), semasiology.

УДК 378.147.091.31: 629.7.07(73)

DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-4077.2020.187.52>

КОМУНІКАТИВНІ НЕПОРОЗУМІННЯ В АНГЛОМОВНОМУ АВІАЦІЙНОМУ РАДІОТЕЛЕФОННОМУ ДИСКУРСІ

Ольга ПІДЛУБНА (Кропивницький, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1326-8690>

e-mail: superenglishteacher@ukr.net

ПІДЛУБНА Ольга КОМУНІКАТИВНІ НЕПОРОЗУМІННЯ В АНГЛОМОВНОМУ АВІАЦІЙНОМУ РАДІОТЕЛЕФОННОМУ ДИСКУРСІ. Статтю присвячено мовним непорозумінням, які виникають під час радіотелефонного обміну. Автор розглядає головні причини виникнення проблеми у розумінні: порушення порядку у використанні авіаційної англійської мови, відхилення від стандартної процедури (наприклад, неповне зчитування або відсутність повторення повідомлення), а також інструкції або запити, які є нечіткими або занадто багато інформації та даних у одному повідомленні.